

POZITÍV PEDAGÓGIA CAMPUS

A fejlesztő értékelés

Példák a fejlesztő értékelésre

- 1) A Lord Williams's School pedagógusai alaposan végiggondolták kérdésfeltevési módszereiket, és nagyobb hangsúlyt fektettek a „miért” kérdőszót tartalmazó kérdésekre, amelyek arra ösztönzik a diákokat, hogy logikájukat használva próbáljanak megérteni egy-egy témát, jelenséget.
- 2) A természettudományt tanítók igyekeztek felszínre hozni a lehetséges félreértéseket, ezért olyan gondolkodtató kérdéseket tettek fel a diákoknak, mint a „mi lenne, ha...”.
- 3) A segítő szakmákban előszeretettel alkalmazott kérdőszó a „hogyan”, amely a megoldásra irányítja a figyelmet és serkenti a diákok gondolkodásmódját is.
- 4) Ha egy-egy kérdésünk, kérdésünk után 2-5 perc gondolkodási időt adunk a diákoknak, a kapott válaszok minősége javul. Tegyük világossá, hogy azt akarjuk, mindenkinek esélye legyen a válaszadásra. Amikor a gondolkodási idő lejárt, szólítsunk fel néhány tanulót.
- 5) Az óra elején határozzuk meg a tanulási célokat (pl. nagyobb szókinccs használata, a saját munka gondosabb ellenőrzése” stb.). Adjunk teret arra is, hogy a diákok is megfogalmazhassák egy-egy feladat kapcsán a tanulási céljaikat!
- 6) Vagy az óra végén kérdezzük meg, hogy „vajon mi volt a mai óra célja?”.
- 7) Adjunk meg előre értékelési szempontokat, hogy a gyerekek pontosabb képet kaphassanak arról, mi alapján ítéljük meg és javítjuk ki a munkájukat, illetve milyen szempontokat kell figyelembe venni a pedagógusi elvárásaink teljesítéséhez.
- 8) Éreztessük a tanulókkal, hogy nyugodtan és büntetés nélkül vállalhatnak kockázatot. Biztassuk őket, hogy ha rossz választ adnak, az a „még nem” kategóriába tartozik és az is lehet, hogy többféle jó válasz létezik egy helyzetre. Írassuk le a diákokkal az ötleteiket, majd a leírtakat párban beszéljék meg, és csak azt követően mondják el az egész osztálynak.
- 9) Alkalmazzunk több kooperatív munkaformát, beszéltessek többet a diákokat!
- 10) A diákokkal javíttassuk ki a saját munkájukat és egymás munkáját, így jobban fogják tudni, hogy ilyenkor mire figyeljenek.
- 11) Helyezzük át a hangsúlyt a kifejtett szöveges (szóban vagy írásban) értékelésünkre, amelyet kezdünk egy pozitív, figyelemre méltó dologgal (azaz találjunk valamilyen jó dolgot), ezt követően fogalmazzuk meg énközléssel a talált hiányosságokat és/vagy tévedéseket, majd zárjuk egy előremutató, biztató gyakorlati tanáccsal az értékelésünket. (Például: jó megközelítésnek tartom, ahogyan a feladatban először gondolkodtál, ez a részeredmények helyességén is látszik. Utána itt és itt azt a hibát látom, hogy... Szerintem, ha ebből a típuspéldából még húszat megcsinálsz, kellő rutinod lesz és jobban fog menni a következő órán. Kérlek szólj, ha valamit nem értettél, hogy megbeszélhessük.)
- 12) Mérjük fel tanítványaink erősségeit (akár karaktererősségeit is a VIA teszt alapján: <https://www.viacharacter.org/survey/account/register>), és figyeljük meg, mely helyzetekben mutatkoznak meg ezek, amelyekre adjunk pozitív visszajelzést.
- 13) Mérjük fel tanítványaink többszörös intelligenciáját Howard Gardner elmélete alapján és szervezzük a tanítást, az egyes személyre szabott feladatokat e mentén. A tanult fogalmakat használva írjanak a diákok magukról egy jellemzést, amelyben az intelligencia fajtái alapján elemzik önmagukat, és leírják az iskolában töltött következő két évre vonatkozó elvárásaikat és tanulási céljaikat. Amikor a tanulóknak tudatosul, hogy milyen fajta – testi, matematikai vagy egyéb – intelligenciával rendelkeznek, tanulási stílusukról is megtudnak valamit. Kiderül, hogy inkább egyedül vagy inkább csoportban szeretnek-e dolgozni, a részleteket vagy az átfogó képet tartják fontosnak, a látottak vagy a hallottak rögzülnek-e bennük inkább, mozgékonyak-e vagy képesek nyugodtan ülni. A nyolcadikosoknak ugyanez a csoportja angolórán „hogyan tanulok új szavakat” témával foglalkozott. Néhány új szót kellett megtanulniuk, amihez az intelligencia különböző fajtáit képviselő megközelítéseket alkalmazhattak. Miután mindegyik megközelítést, illetve tevékenységet kipróbálták, meg kellett határozniuk, hogy melyik tetszett nekik a legjobban, és melyik vált be leginkább az ő esetükben. Minél inkább tudatosul a gyerekekben az, hogy melyik a kedvenc tanulási módszerük, annál hatékonyabban tudják megtanulni és felidézni az új szavakat.
- 14) Alkalmazzunk úgynevezett Kulcs-kártyákat: rövid, írásos, egy szemponthoz kötődő értékelés kapcsolása egy-egy munkához, dokumentumhoz (Lénárd – Rapos, 2006).
- 15) Alakítsunk ki közös szabályokat a társas együttlétre, ezek képezzék az értékelés részét!

POZITÍV PEDAGÓGIA CAMPUS

A fejlesztő értékelés

- 16) A tanuló önreflektív módon értékelje saját munkáját:
- egy képzeletbeli skálán jelezheti a karjával, hogy milyen mértékben értette meg / tetszett neki a megtanulandó anyag. Ha megértette / tetszett neki, akkor emelje fel a feje mellé, ha nem értette meg / nem tetszett neki, tartsa lent a combja mellett a karját. A skála két végpontja között bárhol jelezheti, hogyan értékeli a megértését / tetszését.
  - A forgalmi jelzőlámpákhoz hasonlóan zöld korongot mutat fel, aki érti az eddigieket és tovább mehetünk a tananyagban, sárga színű korongot mutat fel, aki még bizonytalan, van kérdése; piros korongot pedig az mutat fel, aki szeretne megállni és újra tisztázni fogalmakat, szabályokat.
  - Aki érti az anyagot / egyetért valamivel / elégedett, mutassa fel hüvelykujját. Az, akinek még vannak nehézségei / bizonytalan / közepesen elégedett, mutassa fel mutatóujját. Az pedig, aki szerint kezdjük előlről / elveszítette a fonalat / elégedetlen, mutassa fel a kisujját.
- 17) A tanuló társaktól, a csoporttól is érkezzon értékelés: ha nekik kell alkalmazniuk, akkor jobban fókuszálnak a szempontokra is - indirekt módon a saját munkájuk során is. Az együttműködés során kapott visszajelzések pedig arról szólnak, hogy milyen szerepe volt az adott tanulónak a közös munkában. Nagyon fontos ehhez, hogy megtanulják a gyerekek, hogyan fogalmazzanak meg konstruktív kritikát. A társértékelése tanulandó feladat, ebben segíthetnek a társértékelő kártyák. Ezek a kártyák tartalmazzák a tevékenységekben, produktumokban megfigyelendő elemeket. Az elkészült értékelés alkalmas a továbblépés megfogalmazására.
- 18) A „jó”, „ügyes vagy”, „szép munka”, „tanulj többet”, „figyelj jobban” megjegyzések helyett törekedjünk pontosító mondatokra és mondjuk meg pontosan, hogyan és miben kellene figyelmesebbnek lenni, hogyan lehet a figyelmet fejleszteni, illetve hogyan is teljen az a több idő, amelyet a tanuló tanulásra fordít, mit takar a „jó” munka és az ügyesség miben nyilvánul meg. A fejlesztő visszajelzési mód a konkrét munkára és nem a gyermek személyiségére vonatkozik.
- 19) Vezessünk közösen és/vagy egyenként tanulási naplót, amelyben például napokra / hónapokra bontva megjelenik, hogy mi a feladatom, mikorra kell elkészülnöm vele, kinek a segítségére van szükségem. Tudatosítsuk, mi a legrosszabb dolog, ami történhet, ha nem készülünk el időben és mi a legjobb dolog, ha elkészülünk vele. Szerepelhet rajta a szülő, a diák és a pedagógus megjegyzése is.
- 20) Alkalmazzuk a tanulói portfólió összeállítását. A portfólió célja, hogy bemutassa összeállítójának fejlődését és kompetenciáit, illetve azt, hogy milyen módon gondolja folyamatosan újra saját produktumait és fejlődését, hogyan reflektálja ezeket. A háttérben álló konstruktivista tanulásemélet szerint az egyén keresi a saját rendjét az információk között és meghatározott céllal gyűjt arra vonatkozóan „bizonyítékokat”, hogy valamire képes, valaminek az elvégzésében kompetens. A diákok portfóliót készíthetnek egy témát felölelő féléves munkáikból, egy adott tantárgyhoz kapcsolódó produktumaikból, egy projektfeladatról, egy témában való jártasságról – ebbe mások róla szóló értékeléseit is beteheti stb. Itt is fontos világossá tenni a tanulók előtt a portfólió készítésének célját, típusát és a beválogatható dokumentumok típusait, illetve tisztázni az anyaggyűjtés és válogatás időbeli kereteit is.
- 21) Kérjük meg a diákokat, hogy rajz, írás, elmetérkép, plakát vagy más kivitelezési formában válaszolják meg az alábbi kérdéseket, amelyekről utána közösen beszéljünk is.
- Az erősségeid közül melyekben fejlődött?
  - Mit tettél azoknak a területeknek a fejlesztésére, ahol gyengébb vagy?
  - Hogyan értékeled a kapcsolatodat az osztállyal?
  - Mik a terveid a következő évre?
- 22) Alkalmazzunk nyílt értékelőkört lehetőleg körben ülve, hogy mindenki tudjon szemkontaktust felvenni a másikkal. Mindenki kapjon szót (ide értve a pedagógust is), például egy körbe járó kavics vagy plüss segítségével. Általánosítás (pl. „mindig”, „soha”, „állandóan”) és minősítés (pl. „ilyen-olyan vagy”) helyett fogalmazzuk meg saját véleményként a gondolatainkat, például: „Azt tapasztaltam, hogy a mai alkalommal Klári feszült volt, mert hangosan kiabált Mátéval.” A végén megkérdezhetjük, hogy hogy érezte X, Y magát, amikor meghallotta az értékelést? „Egyetértesz velem? Ha igen/ ha nem, miért?” Hasznos, ha a közös értékelési körnek van egy moderátora, aki akár egy diák is lehet, sőt forgószínpadszerűen (azaz minden alkalommal más-más diák vezeti) is lehet alkalmazni. Az egyénre szabott értékeléseket el lehet mondani a teljes csoport előtt, de akár - helyzettől függően - kiscsoportokban is.
- 23) Kerüljük a „ne / nem” szavakat és állító mondatokkal, építően fogalmazzunk (pl. „neked ez még nem megy” helyett „ez több gyakorlással egyre jobban megy”).
- 24) Ha a végeredmény helytelen is, találjunk valamit, amire építhet a diák (pl. a gondolatmenet).
- 25) Tudatosítsuk, hogy ne a kapott érdemjegyre legyünk igazán büszkék, hanem például egy projektekben végzett munkánk eredményére.